

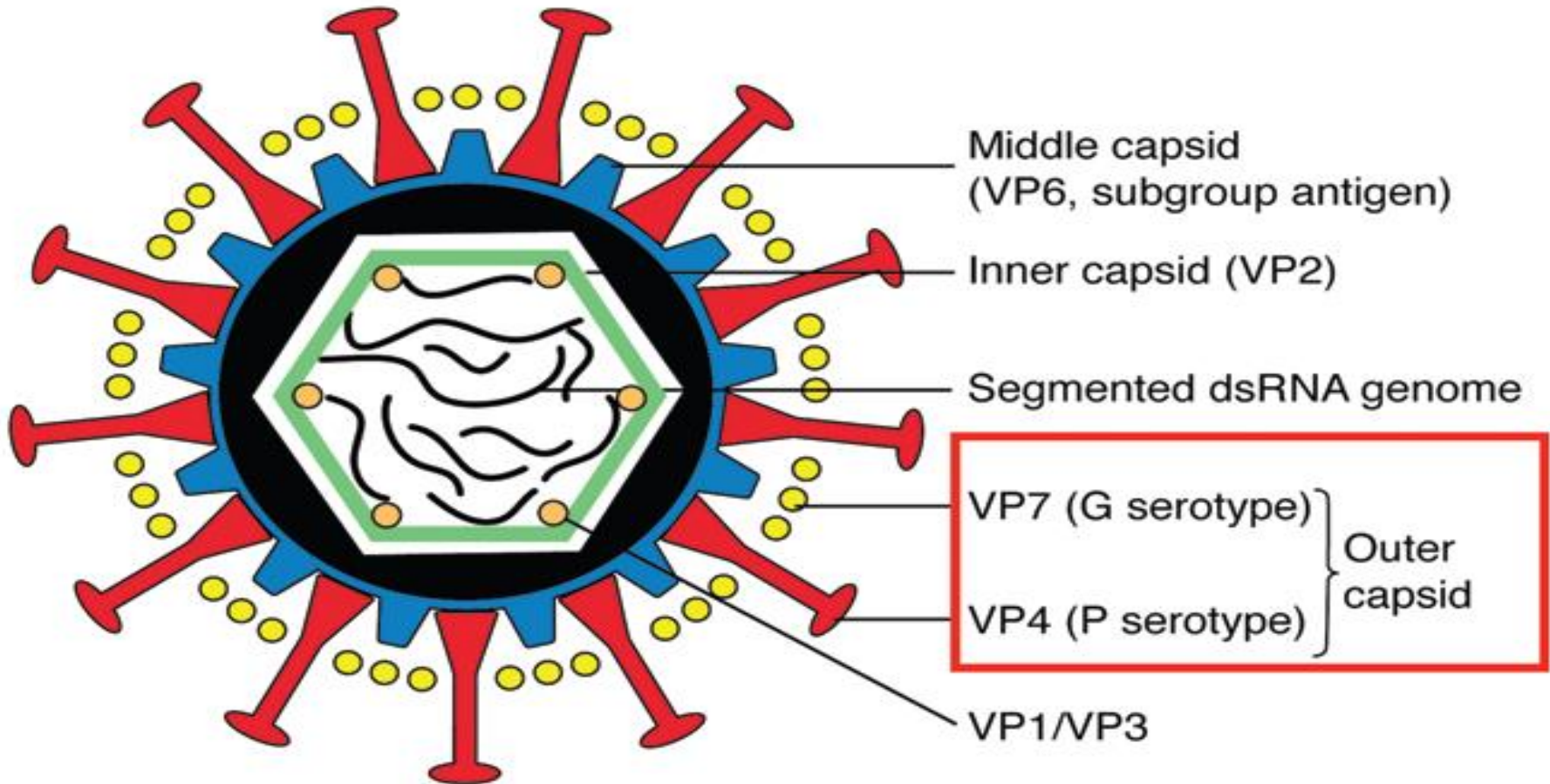
Rotavirové a norovirové gastroenteritidy v ČR a ve světě, jejich prevence

P. Pazdiora

X. Hradecké vakcinologické dny

2.-4.10.2014

Schematické zobrazení rotavirové částice

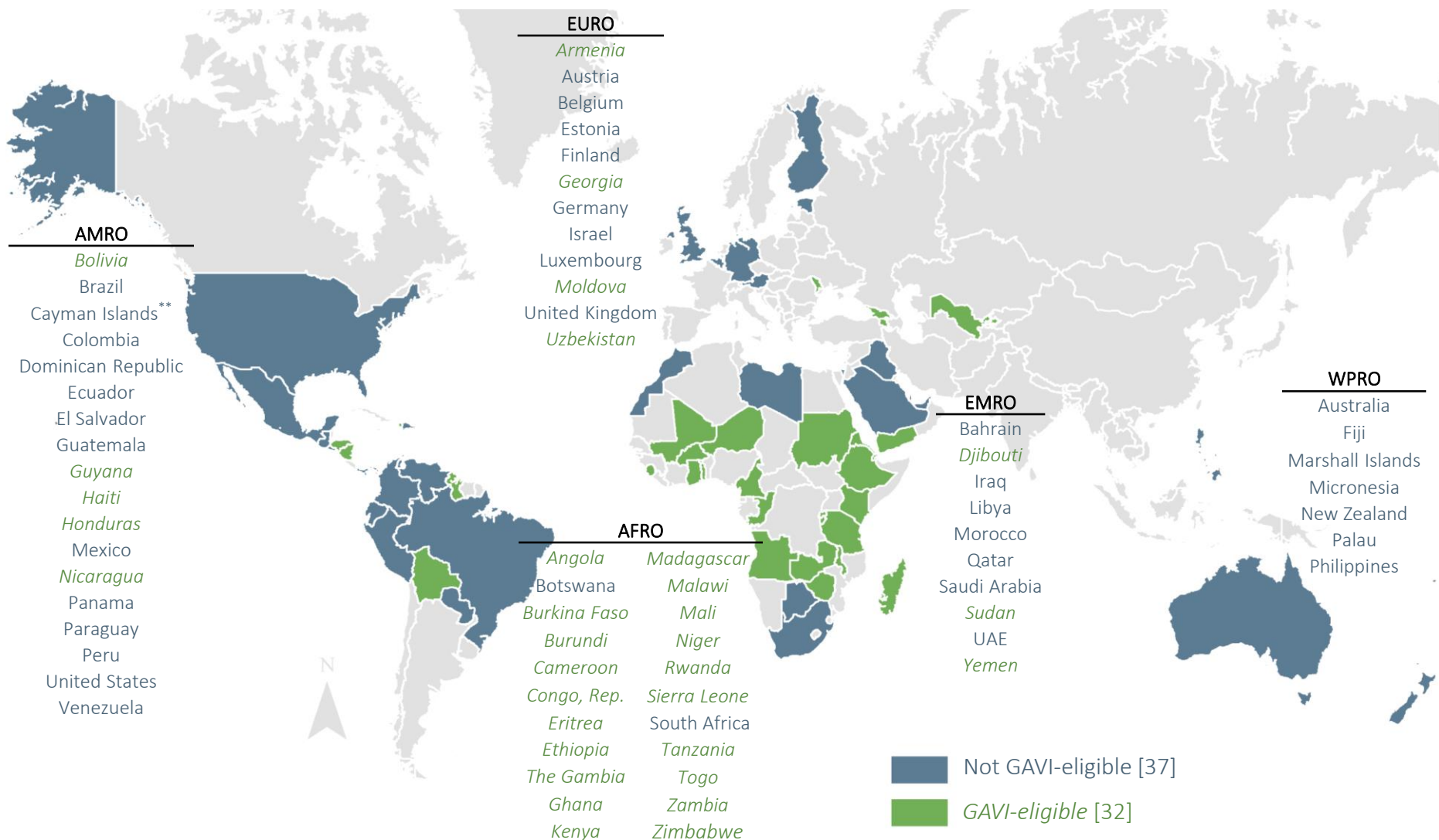
Co víme po 40 letech?

- Rotavirové (RV) infekce – nejčastější příčina dehydratujících gastroenteritid (GE) u dětí v celém světě
- RV vyvolávají každoročně odhadem 2,4 mil. hospitalizací a 453 000 úmrtí u dětí do 5 let (vesměs v rozvojových zemích)
- **Ve vyspělých zemích** – příčina závažných GE a hospitalizací – významná zdravotní i ekonomická zátěž pro zdravotnictví

Roční incidence hospitalizací se závažnou rotavirovou gastroenteritidou u dětí do 5 let ve vybraných zemích

Země	Období	Roční incidence na 100 000 dětí <5 let	Kumulativní incidence do 5 let věku
United States	1993–2003	350	1 in 60
Europe	2000–2003	370	1 in 54
New Zealand	1998–2000	416	1 in 48
United Kingdom	1995–2003	450	1 in 44
Australia	1993–1996	750	1 in 27
Hong Kong	2001–2003	880	1 in 24
South Korea	2002–2004	1,160	1 in 17
Ireland	1997–1998	1,200	1 in 17
Japan	2001–2002	1,270	1 in 15
Plzeň-město	2010	542	1 in 26 (1995-2009)

Zavedení rotavirové vakcíny v jednotlivých zemích podle WHO regionů: 69 zemí*

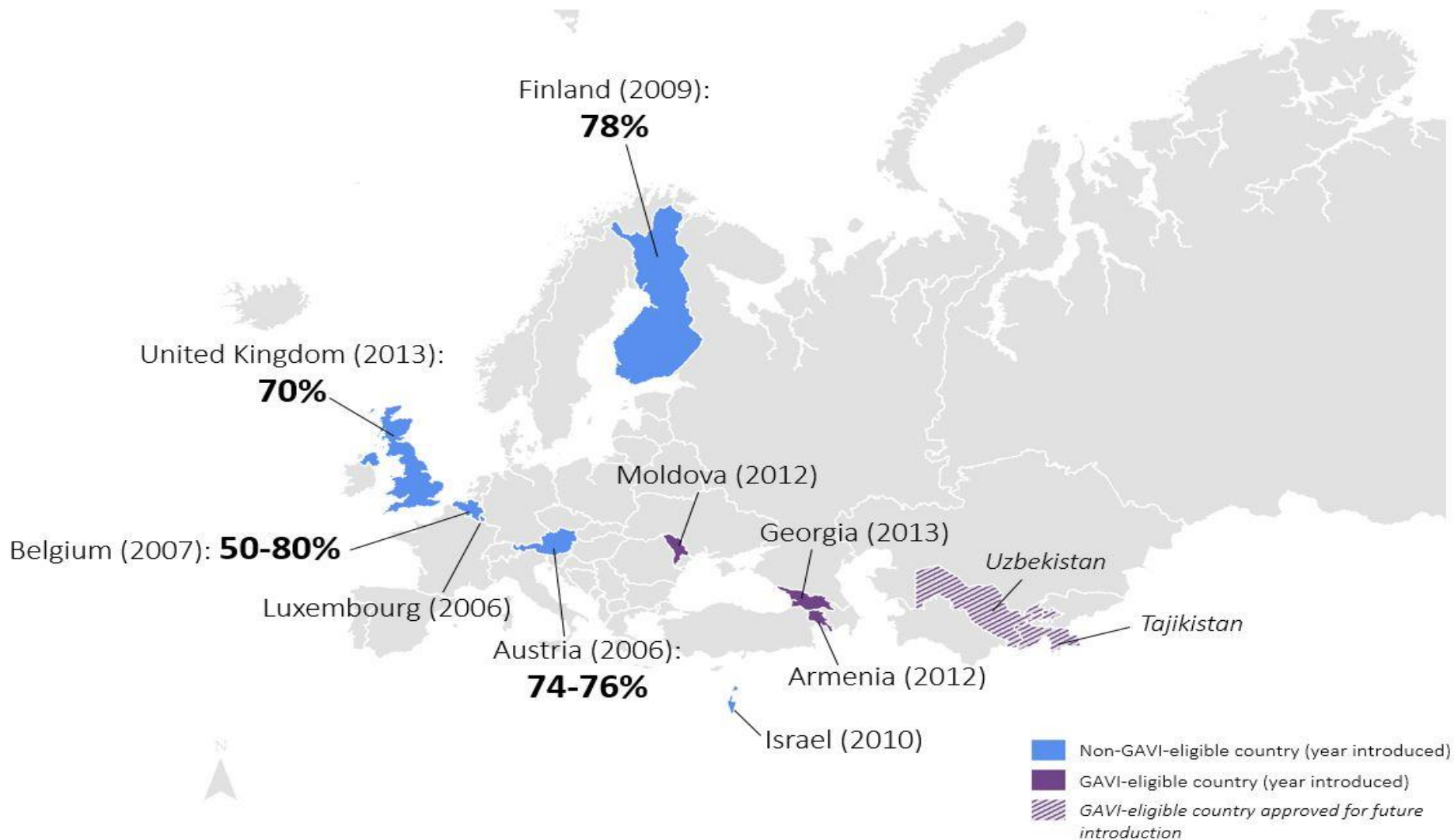

*National introductions by WHO region as of 15 August 2014

**Not a WHO member state

RV = rotavirus vaccine

Zavedení rotavirové vakcíny a následná redukce hospitalizací s RVGE v Evropě

Rotavirové vakcíny pro vyspělé země

Schema: 3 dávky během 6.-32. týdne

Distribučováno více než 119 mil. dávek (k 31.8.2014)

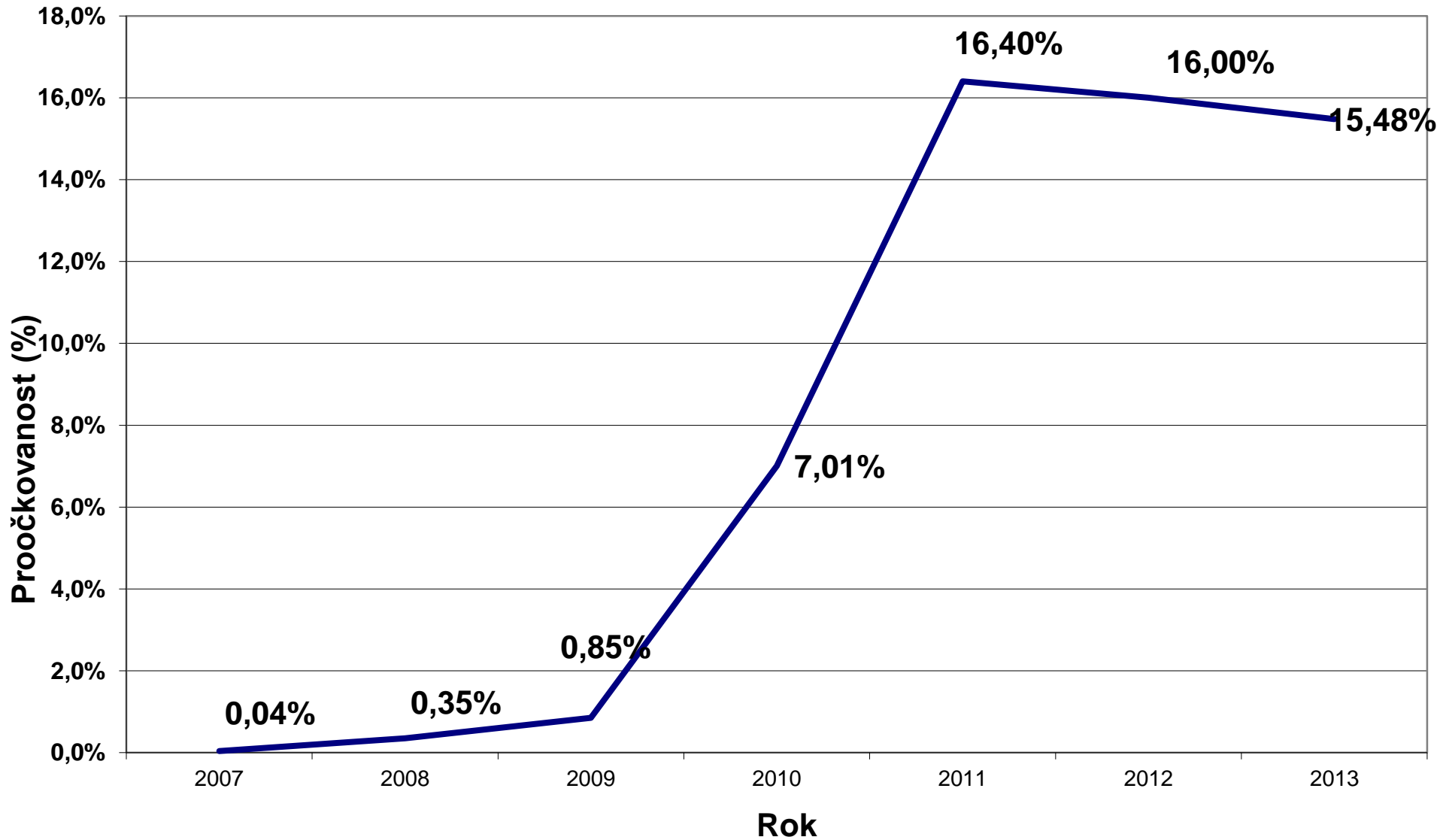
Schema: 2 dávky během 6.-24. týdne

Distribučováno více než 230 mil. dávek (k 31.7.2014)

Nové rotavirové vakcíny

- **Rotavin G1P[8]** – Vietnam 2012
- **Rotavac 116E (G9P[11]xVP4 bovinní)** – Indie 2014
- **G3P[7]** - Austrálie
- **Rotashield** tetravakcíny – Ghana
- ***Nereplikující se kmény*** (inaktivované, virus-like částice, subjednotky VP6 a VP8)
- **Perspektiva: kombinovaná vakcína proti rotavirovým a norovirovým infekcím**

Proočkovanosť rotavirovou vakcínou u dĚtí do 1 roku (ĀR, 2007-2013)

Očkování proti rotavirovým infekcím v jednotlivých krajích ČR

(stav k 31.8.2014, resp. k 31.8.2012)

Kraj	Rok 2014	<u>počet (%) očkujících</u>	Rok 2012
	2 111	počet oslovených PLDD	2 392
Hl. město Praha	265 (98,1)		246 (93,5)
Středočeský	214 (85,6)		215 (77,6)
Jihočeský	117 (92,1)		107(83,6)
Karlovarský	52 (83,9)		46 (75,4)
Plzeňský	104 (92,0)		97 (85,1)
Severočeský	111 (68,1)		111 (66,9)
Liberecký	70 (77,8)		63 (70,0)
Královéhradecký	110 (94,8)		108 (90,0)
Pardubický	103 (99,0)		95 (94,1)
Vysočina	91 (88,3)		80 (78,4)
Jihomoravský	231 (95,4)		214 (89,5)
Moravskoslezský	214 (93,0)		197 (81,7)
Olomoucký	114 (88,4)		114(85,1)
Zlínský	94 (83,9)		93 (80,9)
Celkem	1 890 (89,5)		1 786 (82,9)

Novinky v ČR – aneb světlo v tunelu

- **Doporučení pro očkování proti rotavirovým infekcím v ČR (24.2.2014) – Česká vakcinologická společnost, SIL, SPLDD, SEM, OSPDL, Česká pediatrická společnost**
- NIKO odsouhlaseno 26.3.2014
- Odbor Dozoru nad zdrav. pojištěním MZ připraven jednat.....13.5.2014
- Novela 48/1997 Sb. Zákona o veřejném zdravotním pojištění vakcinaci proti rotavirovým infekcím **nezahrnula**.....

Popis norovirů

- **RNA virus 27-32 nm bez obalu**
- Na základě sekvencí **VP1: 5 genoskupin**
ve třech z nich (GI, **GII** a GIV) původci lidských infekcí
- V GI a **GII** je minimálně 9, resp. 22 genotypů

Vybrané charakteristiky - I

- Relativní **odolnost** vůči chlorovým preparátům, vyšším teplotám, mrazení; přežívání v prostředí (klávesnice, myši PC, kliky,.....)
- **Vysoká kontagiozita (10^8 - 10^{10} /g stolice)**
- **Doba vylučování**
průkaz již v prodromálním období, 3-4 týdny od ZO (max. 2.-5. den), senzitivnější metody prokazují delší dobu (u malých dětí; u onkologických pacientů až několik let – infekciozita?)
- **Infekční dávka**
10-100 virových částic; reprodukční počet 14
(u poliovirů a dalších střevních virů 5-7!)
- **„Perfektní lidský patogen“**

Vybrané charakteristiky - II

Patogeneze:

- Postiženo hlavně jejunum (výjimečně postižen žaludek a rectum)

Zdroj:

- Člověk, zvíře (myši, krávy, prasata,...)
- *Přímý přenos od zvířat výjimečný, u lidí ale byly nalezeny protilátky proti zvířecím kmenům; u zvířat proti lidským kmenům*
- **Přenos:** přímý, nepřímý
fekálně-orální, vzdušný (kapénky při zvracení)
voda (led, pitná voda, voda v bazénech),
potraviny (saláty, sendviče, maso, mořští korýši, bobuloviny,...)
- **Inkubační doba:** 12-48 (72) hodin

Vybrané charakteristiky - III

- **Výskyt**

Podle výsledků séroprevalenčních studií je % pozitivních vyšší v raném dětství v rozvojových zemích, ve vyspělých zemích (USA, Japonsko, Skandinávie) je ve věku 50 let promořeno 50-90 % populace

Ročně způsobují celosvětově 267 000 000 infekcí (Khamrin 2010), **nejčastější původce epidemií** (sapoviry výjimečně); více než 200 000 úmrtí...

- v 2008-2013 hlášeno v ČR ročně 13-22 epidemií
- v r. 2011 největší epidemie – 156 nemocných (Plzeň)
- **10 051 nemocných (Německo)**
- **Místa přenosu:** školy, zařízení sociální péče, kasárna, zdravotnická zařízení, věznice, výletní lodi
– časté sekundární infekce
nozokomiální infekce (často vyšší *attack rate* u personálu!)
- **Sporadický výskyt**

Vybrané charakteristiky - IV

- **Sezonalita:**
celoroční výskyt s převahou v zimních měsících
- **Diagnostika:**
přímá - IEM, EM, RIA, RT-PCR, EIA, imunochromatografie - bez možnosti kultivace!
nepřímá - IEM, RIA, EIA
- **Imunita:**
typově specifická, krátkodobá, tj. 6-12 měsíců (4-9 let¹), prodlužuje se s opakovanými infekcemi,
děti do 5 let více infekční než starší děti a dospělí
podklad imunity nejasný: lokální, celkové protilátky?
hladina protilátek nekoreluje s vnímavostí, resp. rezistencí - ovlivněna genetickými faktory a získanou imunitou

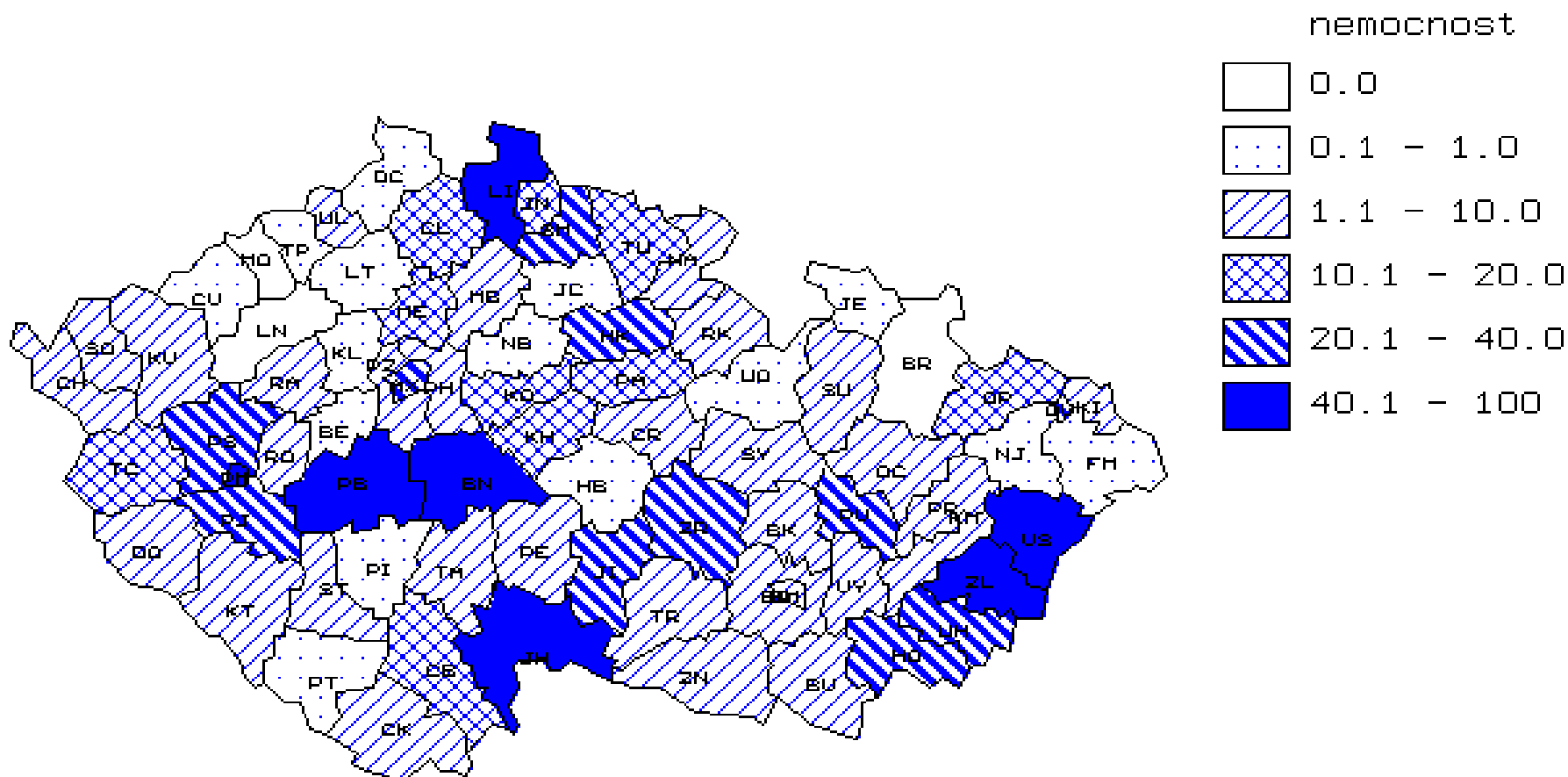
Není zkřížená imunita proti kmenům z různých genoskupin (multivalentní vakcína!?) – cílená vakcinace obdobně jako u chřipky?
- **Prevence: mytí rukou mýdlem pod tekoucí vodou**

Norovirové vakcíny

- Noroviry nekultivovatelné
- Vývoj směrem k **využití virus-like particles (VLP)**
- **Monovalentní** vakcíny (GI.1, GII.4)
- **Bivalentní** vakcíny (kombinace GI.1 a GII.4)
- **Multivalentní** vakcíny (GI.1, GII.4+GI.3,GI.6,II.7)

- Klinické studie ve fázi 1, resp. 2

Hlášení norovirových (kalicivirových) infekcí (ČR 2009-2013)

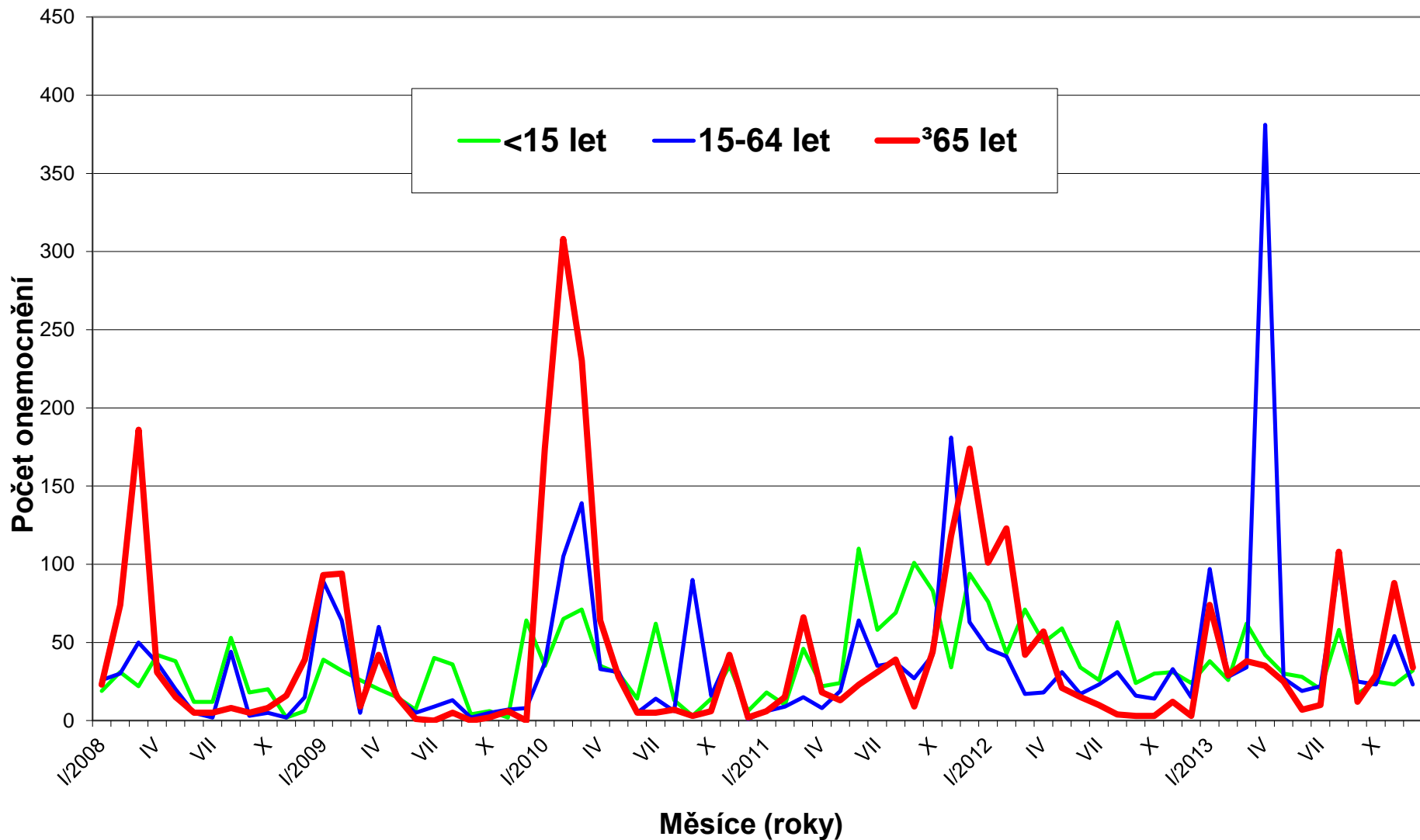
Deskriptivní charakteristiky norovirových infekcí – I (ČR, 2008-2013)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
Počet hlášených onemocnění	917	840	1 776	1 800	1 231	2 095	8 659
Průměrný věk (roky)	48,1	41,6	53,3	36,3	37,1	35,5	41,5
Podíl mužů (%)	37,0	37,0	31,7	39,6	39,8	36,9	35,8
Počet epidemií	19	17	22	21	13	13	105
Podíl nemocných v epidemiích (%)	67,6	73,7	61,6	51,7	24,2	42,3	51,4

Deskriptivní charakteristiky norovirových infekcí – II (ČR, 2008-2013)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
Počet úmrtí	1	1	7	2	2	-	13 (0,2 %)
Věk zemřelých (roky)	94	65	74,78,79,80, 80,84,86	42,76	80,87	-	Ø 77,3
Počet nemocných ≥65 let (%)	43,5	31,9	49,2	30,2	32,1	23,9	34,0
Počet nemocných do 5 let (%)	15,4	13,7	13,8	16,4	27,4	28,2	19,9

Sezónnost norovirových infekcí ve vybraných věkových skupinách (ČR, 2008-2013)

Diagnostika norovirových infekcí (ČR, 2008-2013)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet laboratoří diagnostikujících norovirové infekce	8	12	37	47	57	59
ELISA	5	6	4	4	5	5
Elektronová mikroskopie	2	1	1	1	1	1
Imunochromatografie	1	5	32	42	51	53

Etiologie akutních gastroenteritid u hospitalizovaných dětí (Infekční klinika FN Plzeň, 2013)

Věk (měsíce)	Vyšetřeno (abs.)	Rotavirus (%)	Norovirus (%)	Adenovirus (%)	Salmonella sp. (%)	Campylobacter (%)	Smíšená (%)	Potvrzená (%)
0 - 5	32	12,5	18,8	0,0	6,3	0,0	3,1	40,6
6 - 11	43	20,9	18,6	7,0	9,3	4,7	4,7	65,1
12 - 23	99	31,3	17,2	1,0	4,0	3,0	8,1	64,6
24 - 35	49	26,5	22,4	2,0	10,2	6,1	0,0	67,3
36 - 47	52	34,6	17,3	5,8	7,7	3,8	1,9	71,2
48 - 59	49	42,9	12,2	0,0	6,1	0,0	2,0	63,3
≥60	127	22,0	7,9	2,4	10,2		1,6	46,5
Total	451	27,5	14,9	2,4	7,8	2,9	3,3	58,8
Průměrná doba hospitalizace (dny)		2,7	2,4	2,4	4,0	2,3	.	

Děkuji za pozornost